

Succesverhalen en nieuwe projecten:

Samenwerken maakt werken met autisme mogelijk

Mensen met autisme willen naar vermogen mee kunnen doen op de arbeidsmarkt. In de praktijk komen mensen met autisme vaak niet zo makkelijk aan betaald werk, of hebben ze problemen om aan het werk te blijven. Het is dan ook belangrijk om de kansen voor mensen met autisme op het vinden en behouden van zinvol werk te vergroten. Om die reden werd op 4 april 2017 in Nijmegen het symposium 'SamenWerken met Autisme' gehouden. Dit symposium werd georganiseerd door het initiatief 'Beter Werken met Autisme' in samenwerking met het 'Zorgnet ADHD en ASS bij Volwassenen' van de afdeling Psychiatrie van het Radboudumc. Op het symposium werd een aantal activiteiten en projecten gepresenteerd die door deze afdeling zijn opgezet, of waarin het Radboudumc een partner is. Ook was er ruimte voor succesverhalen, de Autisme Ambassade en een bekende Nederlander (Filemon Wesselink).

'Als werknemers eerst een diagnose moeten halen, kan het voor het werk al te laat zijn'

Samenwerken in duo's

Het Radboudumc heeft als visie dat mensen met autisme het beste worden geholpen vanuit samenwerkingsrelaties. Trainingen die het Radboudumc organiseert voor mensen met autisme kenmerken zich door het vormen van duo's van iemand met en iemand zonder autisme. De psycho-educatie is op deze manier opgezet, evenals de A5-training (daarover later meer). Ook de presentaties op het symposium werden grotendeels in duo's gegeven. De persoon zonder autisme vertelde over het initiatief of project dat hij had opgezet voor mensen met autisme, of over zijn bedrijf dat een werkplek biedt aan iemand met autisme. Vervolgens kwam de deelnemer of werknemer met autisme aan het woord, die zijn (succes-)ervaringen deelde met de ongeveer honderdvijftig aanwezigen - mensen met autisme, hulpverleners en overige belangstellenden.

Kansen op een baan

Het eerste deel van het symposium had als invalshoek hoe de kansen van mensen met autisme op een baan vergroot kunnen worden. Eén manier is om mensen met autisme hun rijbewijs te laten halen. In de regio Arnhem heeft in 2016 het project 'START! Leren autorijden met autisme tijdens de vakopleiding' gedraaid. Doel van dit project is het geven van voorlichting over autisme op de werkvloer en in het onderwijs en het geven van voorlichting over de rol en het belang van een rijbewijs voor mensen met autisme. Met een rijbewijs vergroten mensen hun kans op een stage of regulier werk. Een rijbewijs vergroot ook de zelfstandigheid, zelfredzaamheid en mobiliteit. Dit geldt voor mensen zonder autisme en, zo zou je denken, net zo goed voor mensen met autisme. Toch is het volgens initiator van project START! en rijinstructeur Jacco Schlingmann, hard nodig om hierover voorlichting te (blijven) geven. Schlingmann: 'Er is veel tijd gaan zitten in het geven van voorlichting aan bijvoorbeeld scholen en onderwijspecialisten over het belang van mobiliteit en

het hebben van een rijbewijs voor een stage of baan.' Schlingmann is één van de rijinstructeurs in Nederland die zich gespecialiseerd heeft in het geven van rijlessen aan mensen met autisme. Hij merkte dat mensen met autisme vaak extra tijd of extra begeleiding nodig hebben bij het volgen van rijlessen. Schlingmann: 'Deze begeleiding bied ik dan. Zo geef ik bijvoorbeeld de theorieles bij een leerling thuis, als hij daar behoefte aan heeft. Of we oefenen tijdens de rijles de route die iemand naar zijn stage of werk moet afleggen.' De kosten voor de extra begeleiding moet de leerling wel zelf betalen.

Bob Dekkers was de eerste deelnemer aan project START!. Dekkers: 'Dankzij dit project heb ik mijn stage af kunnen maken, mijn opleiding kunnen afronden en heb ik daarna van mijn stageplek mijn werk kunnen maken. Tegenwoordig heb ik mijn eigen auto en kan ik gaan en staan waar ik zelf wil.' Nu is hij ambassadeur voor project START! Een project dat, zoals dat vaak gaat met projecten, een relatief korte looptijd kende en ondertussen alweer is geëindigd. Als vervolg op het project is daarom stichting WIMM opgericht: Werken met Inclusie, Mogelijkheden en Mobiliteit. Vanuit Stichting WIMM wordt de participatie van kwetsbare jongeren en het stimuleren van hun zelfvertrouwen door middel van mobiliteit verder vormgegeven.

Baanbehoud

Het tweede deel van het symposium ging over het behouden van een baan en het voorkomen van uitval. Werknemers met autisme lopen vaker vast en vallen vaker uit in een werksituatie. Soms komt dit doordat het autisme van een werknemer nog niet onderkend is. Er is (nog) geen diagnose, al kan er wel een vermoeden van autisme zijn bij de werknemer of bijvoorbeeld de bedrijfsarts. Wanneer de werknemer eerst een officiële diagnose gaat halen, kan het voor het werk al te laat zijn. Het traject van diagnose en daarna behandeling duurt vaak lang. In de praktijk zijn mensen met autisme in de ziektewet gekomen of

A5 training Arbeid en Communicatie

De A5 training van de afdeling Psychiatrie van het Radboudumc is gericht op werknemers met autisme en hun kompanen. Een kompaan is een (directe) collega, die helpt om het geleerde uit de training beter te kunnen vertalen naar de werkvloer. Doelen van de training zijn onder andere het optimaliseren van de inzetbaarheid van werknemers met autisme, het verbeteren van de communicatie en de samenwerking tussen de werknemer met autisme en zijn collega's en het voorkomen van (langdurige) uitval op het werk.

De training biedt zowel de werknemer met autisme als de kompaan inzicht en vaardigheden op het gebied van Arbeidsverhoudingen, Arbeidsinhoud, Arbeidsomstandigheden, Arbeidsvoorwaarden en Arbeidsvreugde (de 5 A's).

Kosten: vanaf oktober 2017, als de pilotfase van het project is afgesloten, zal een marktconform tarief worden gevraagd (precieze bedrag is nog niet bekend, zie de website voor meer informatie.) De training wordt niet vergoed door de ziektekostenverzekeraars.

www.beterwerkenmetautisme.nl

ontslagen, tegen de tijd dat ze aan de beurt zijn voor hulp. Ook als het autisme wel tijdig bekend is, weten werkgevers en bedrijfsartsen nog onvoldoende hoe het arbeidsreïntegratieproces bij deze werknemers moet verlopen. Ook daardoor gaat veel tijd verloren. Met als gevolg een onnodige verergering van klachten voor de persoon met autisme en onnodige ziektekosten voor de werkgever. Iets dat te voorkomen was geweest als er eerdere en betere begeleiding was geboden. Om die reden heeft Beter Werken met Autisme (Radboudumc) diverse trainingen ontwikkeld voor de werkvloer, waaronder de A5 training Arbeid en Communicatie (zie kader).

Gemmy Peters, groepstrainer Beter Werken met Autisme: 'Het liefst willen we de A5 training preventief

'Mijn leidinggevende wilde niet dat ik in het openbaar zou vertellen dat ik autisme heb'

aanbieden. Bijvoorbeeld op het moment dat het wat minder lekker loopt op het werk, maar de situatie nog niet geëscaleerd is of iemand nog niet helemaal uitgevallen is, want dan moet je van veel verder komen. Vaak is het dan voor de werknemer niet meer mogelijk op zijn oude plek terug te keren.'

Brian Aarts, werkzaam bij software-ontwikkelaar Inxeon, heeft als werknemer met autisme de A5 training gevolgd, samen met zijn kompaan Jeffrey van Empel. Aarts: 'Ik had al jaren last van problemen met werkdruk - die ik mezelf oplegde - stress en denken dat ik het werk niet aan kan. In de A5 training werd concreet gekeken naar waar het mis gaat en hoe die problemen aangepakt kunnen worden. Ik heb geleerd om deze problemen op te lossen door kleine aanpassingen te doen. Bijvoorbeeld door maar één taak tegelijk aan te hebben staan op mijn computer. En door elke werkdag bewust af te sluiten voor ik naar huis ga.'

Autisme bespreekbaar maken

Ten derde ging het op het symposium over het bespreekbaar maken van autisme op je werk. De vraag of je op je werk moet vertellen dat je autisme hebt, is voor veel mensen met autisme een lastige. Zelfs voor een Autisme Ambassadeur is dit niet gemakkelijk of vanzelfsprekend. Lujan Blankenstein werkt als verzekeringsarts bij het UWV en is Autisme Ambassadeur. Autisme Ambassadeurs zetten zich actief in voor het zichtbaar en bespreekbaar maken van autisme op hun werk, veelal in grote organisaties. Blankenstein kreeg op latere leeftijd haar diagnose. Blankenstein: 'Ik wist dat de diagnose een bepaald stigma met zich mee zou brengen. Het voelt als een diskwalificatie van jezelf als arts en als collega, maar ook als persoon. Alsof je minder waard bent. Pas twee jaar na mijn diagnose heb ik het op kantoor verteld. Mijn leidinggevende wilde niet dat ik in het openbaar zou vertellen dat ik autisme heb. Hij wilde niet dat bekend werd dat een verzekeringsarts van het UWV autisme heeft. Dat zou mijn geloofwaardigheid als arts verminderen.'

In eerste instantie hield Blankenstein haar mond. Maar na een aantal jaar kreeg ze steeds meer behoefte om wel over haar autisme te praten. Ze sloot zich aan bij de Autisme Ambassade. 'Bij de Autisme Ambassade zitten allemaal mensen die open willen zijn over hun autisme op hun werk. En bij de ene organisatie kunnen ze dat ook, en bij de andere niet. Omdat die organisatie daar nog niet aan toe is. Het UWV was er nog niet aan toe.' Blankenstein ging aan de slag als autisme ambassadeur binnen het UWV. 'Tegenwoordig vertel ik overal dat ik autisme heb. Toch ken ik, binnen zo'n grote organisatie als het UWV met achttienduizend werknemers, nog steeds maar een paar collega's die ook autisme hebben. Het voelt nog steeds onveilig.'

Voor de camera

Een andere manier om autisme zichtbaar en bespreekbaar te maken, is door er een televisieprogramma over te maken. Dit deed presentator en programmamaker Filemon Wesselink. Zijn programma 'Het is hier autistisch!' werd onlangs op de televisie uitgezonden.

In een aantal afleveringen ging Wesselink op zoek naar wat autisme is. Ook vroeg hij zich voor de camera af, of hij zelf misschien autisme kon hebben. Iets dat hij liet uitzoeken bij het Radboudumc. Vervolgens kregen Wesselink en de kijker te horen dat hij inderdaad een vorm van autisme heeft.

Op het symposium gaf Wesselink, toen hij aan de beurt was om te spreken, een live voorbeeld van zijn autisme. Het was warm in de zaal, maar de ramen konden niet open doordat de zonwering dit blokkeerde en vervolgens die zonwering niet omhoog kon. Wesselink: 'Daar stoor ik me enorm aan. Normaal zou ik dat niet hardop zeggen, maar mezelf van binnen opvreten. Maar omdat ik nu toch deze lezing geef, heb ik de kans om er iets van te zeggen.' Volgens Wesselink komt zijn irritatie door zijn autisme. 'Mensen met autisme kunnen niet tegen inefficiëntie. We zijn op een universiteit, maar met al die knappe koppen krijgen ze niet het raam open. Dan denk ik: "Hoe kan dat nou?", zei Wesselink, ondertussen druk gebarend.

Wesselink is ambivalent over zijn diagnose: 'Wat heb je aan een diagnose? Eén op de achtenzestig mensen is autistisch. Dat zegt niet alleen iets over mij, dat zegt ook iets over de wereld, over hoe we kijken naar afwijkingen. Hoe we aankijken tegen wat gek is en wat normaal.' In zijn programma stond Wesselink onder meer stil bij wat autisme kan betekenen in je werk. Wesselink: 'Voor mij is het perfect dat ik presentator ben. Daardoor passen mensen zich altijd aan aan mij.'

Meer informatie:

- Video-opnamen van de presentaties van het symposium 'SamenWerken met Autisme': <http://samenwerkenmetautisme.weebly.com/videos.html>
- Website van het symposium: samenwerkenmetautisme.weebly.com
- Beter Werken met Autisme en de A5 training: [beterwerkenmetautisme.nl](http://www.beterwerkenmetautisme.nl)
- Rijninstructeurs gespecialiseerd in autisme: rijles-en-autisme.nl
- Jacco Schlingmann - Blik op Autisme: blikopautisme.nl
- 'Het is hier autistisch!': npo.nl/het-is-hier-autistisch/19-01-2017/BNN_10138209
- Autisme Ambassade: vanuitautismebekeken.nl/initiatief/autisme-ambassade

Op pagina 16-17 vindt u een interview met de in dit artikel genoemde UWV-bedrijfsarts Lujan Blankenstein.